

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	
Формат №	Дата
18	08.01.20
София, ул. "В. Илчевска" № 2, Бил. 17 т. п. 09 87 0 53 53; факс: 021 770 1 91	

СТАНОВИЩЕ

от доц. д. ист. н. **Пенчо Д. Пенчев**, Университет за национално и световно стопанство – София

за дисертационния труд на доц. д-р **Румен Василев Караганев** на тема:
„Дунав, Международната дунавска комисия и България 1919-1940 г. (с продължение до 1944 г.)“

За придобиване на научната степен

Доктор на историческите науки

Област на висше образование: Хуманитарни науки

Професионално направление: 2.2 История и археология

Научна специалност: История на България 05.03.06

Румен Василев Караганев е старши научен сътрудник II степен (доцент) в Института за исторически изследвания на БАН. Защитил е докторска дисертация през 1989 г. с тема „Българският излаз на Бяло море 1919-1934 г.“. Темата на докторската му дисертация не повтаря темата на представената дисертация за придобиване на научната степен доктор на историческите науки. Това е напълно в съответствие с изискванията на нормативната база, която регламентира този процес. През годините Р. Караганев е участвал с доклади по темата на настоящата дисертация в различни научни конференции. Докладите са публикувани в съответните научни сборници. Студии и статии по обсъждания труд са приети за публикуване в авторитетни научни периодични издания. От представените за участие в конкурса справки и документи става ясно, че д-р Караганев отговаря на изискванията от ЗРАСБ наукометрични показатели, които касаят публикации, цитирания и т.н.

Това ни дава основание да пристъпим към съдържателна оценка и анализ на основните параметри на дисертационния труд с тема „Дунав,

Международната дунавска комисия и България 1919-1940 г. (с продължение до 1944 г.)“ . Тя се състои от 421 стр. (без хронологичната таблица в края), в които се включват Въведение, две части на същинското изложение, Библиография, карти, речник на специфичната терминология. Вероятно с оглед улесняване на читателите в първа и втора част на изложението (и на монографията) би могло да се обособят самостоятелни глави и/или параграфи. Тази формална бележка не омаловажава и по никакъв начин не засяга положителните характеристики на дисертационния труд.

Първата особеност, която заслужава да се изтъкне още в самото начало е свързана с липсата на разработки с подобна тематична ориентация в българската историография. Или, ако използваме изказа на автора, дори наименованието МДК (Международна дунавска комисия) рядко проблясва по страниците на иначе немалката по обем историческа литература, посветена на проблеми от периода между Първата и Втората световна война. Както за времето между двете световни войни, а и доста преди това, възможностите р. Дунав не привличат в достатъчна степен интереса и активността на отговорните български фактори, така и представителите на българската историческа наука са оставили темата неразработена. От тази гледна точка изследователският интерес на д-р Караганев към проблема може да се оцени като приносен, а темата с избрания хронологичен обхват като безспорно дисертабилна.

По мое мнение подобни изследвания съдържат в себе си важен научен потенциал. Натрупването на достатъчно публикации по проблемите на българското отношение към р. Дунав и към заобикалящите българското землище морета може да даде отговор на по-общия въпрос за причините и последиците от вековния страх и дори неприязън на българите към водните пътища и възможностите за търговия по тях. Водните пътища отварят нови

пазари, разширяват кръгозора, формират специфичен начин на мислене и на възприемане на околния свят. Крачка към преодоляване на системното им negliжиране е дисертацията на д-р Караганев. В перспектива тя и други подобни изследвания ще позволят да се хвърли допълнителна светлина за произхода на някои от хроничните български стопански проблеми.

За разработката е ползвана адекватна изворова база – извлечена предимно, но не само, от непубликувани документи на Министерството на външните работи и изповеданията. Направено е и усилие да се привлекат и историографски постижения на българската и чужда историческа наука, които в една или друга степен засягат поставения проблем. Дори простото изброяване на езиците, на които са публикувани ползваните изследвания и първични извори – български, английски, немски, френски, сръбски, румънски – показва, че авторът на дисертацията е положил сериозни усилия да обхване огромна част от достъпната информация по темата. Така трудно могат да се намерят фактологични пропуски или празноти, свързани с целостта и логическата структура на изложението.

В чисто фактологически план в дисертационния труд могат да се открият редица приноси моменти. Те касаят ориентацията на България в дунавското пространство, Ньойските разпоредби за позиционирането на страната в дунавската система, ролята на МДК в периода между двете световни войни, нейната структура, функции, участници и дейност, изработването на основния закон, който регулира Дунавското търговско корабоплаване, международните отношения през втората половина на 30-те години и тяхното отражение върху дейността на МДК, румъно-югославските напрежения по отношение регулирането на трафика през Железни врата и т.н.

Форматът на научното становище не предполага да се направи цялостен анализ на приносите в дисертационния труд. При все това ми се струва

необходимо да се посочат някои специфични моменти, които не би трябвало да се пропускат при неговата оценка. На първо място, без да подценява по никакъв начин тежестите на Ньойския договор, авторът ни предлага да ги четем и анализираме в тяхната цялост. Д-р Караганев ясно отбелязва, че постановките в Ньойския договор, които касаят Дунавското международно корабоплаване и Окончателния статут на Дунав лансират различна философия от доминиращата непосредствено след Първата световна война сляпа отмъстителност. В тях има уважително отношение към различните партньори, стремеж към разбирателство по навигационните проблеми. В общи линии с право ОСД е оценен като демократичен документ без дискриминационни клаузи. Авторът с право оценява международния Дунав като шанс за преодоляване на българската стопанска изолация през периода между двете световни войни. Приносен характер има и систематизираното изложение на идеята за смесено българо-чехословашко параходно дружество. То дава шанс на България и на българската икономика да се възползва по подходящ и печеливш начин от дунавската търговска артерия. Особено знаменателни, и показателни за българската стопанска политика и за българското възприемане на възможностите за взаимноизгодно международно сътрудничество, са неподходящите реакции на различни български институции към чехословашките предложения за съвместно дружество.

Както към всяко историческо изследване, така и към разглеждания дисертационен труд, могат да се отправят известни критични коментари и препоръки. В конкретния случай те по никакъв начин не целят да омаловажат направените приноси. Смисълът на конструктивния критицизъм е в това да се повдигнат въпроси, които са важни и за автора и за академичния исторически дебат като цяло. Още в началото авторът не си е поставил ясен и разбираем за непрофесионалните читатели изследователски въпрос. За просветения читател

на публикуваната монография не става ясно защо е необходимо и важно да се прочете предлаганото изследване. По какъв начин то може да допринесе за правилното разбиране на корените и съответно за смисленото разрешаване на някои съвременни проблеми? С други думи читателят вижда, че авторът е пожертвал време, усилия и труд да събере и систематизира историческите факти, но не може да си отговори на въпроса: „Е, и какво от това?“. Впрочем за подобно мнение спомага и фактът, че в дисертацията и в монографията към нея няма ясно разграничено Заключение. Добре е също така в увода авторът да посочи не само историографските постижения или липсата на такива, но и теоретическите модели, идеи и концепции, които се ползват при изследването. По отношение на публикуваната монография по темата – тя създава впечатление за недостатъчно сериозно извършена езикова редакция. Твърде често се срещат дребни, но досадни грешки: пропуснати думи, повторения, липса на съгласуваност в някои изречения по род и число и т.н. Всички тези неща са важни, за да се върне уважението на читателската публика и на неисторическите академични среди за историята като ценна и фундаментална наука.

Отбелязаните недостатъци не намаляват стойността на дисертационния труд. В ръцете на читателя е едно произведение, издържано в духа на класическите постижения на българската историография. Това ми дава основание да препоръчам на членовете на почитаемото научно жури да се присъди на д-р Румен Василев Караганев научната степен „Доктор на историческите науки“.

9.12.2019 г.

Доц. д.ист.н. П. Пенчев